

juli 2024: Herdenking MH17-10 jaar geleden

Vandaag is het 10 jaar en dagen geleden dat het dramatische vliegtuigongeluk met de MH17 plaats vond. De tragedie voor de nabestaanden is immens en het is begrijpelijk dat hier de laatste jaren zoveel aandacht aan is besteed. Maar het is minder begrijpelijk dat 10 jaar geleden de media en de politiek onmiddellijk met de beschuldigende vinger naar Rusland wezen. Zonder dat er bewijs werd geleverd, kopten in de eerste week van het drama, onder anderen van De Telegraaf, NRC, Volkskrant, Trouw, Tubantia of het Algemeen Dagblad: *‘Moordenaars’*, *‘Rusland, een land vol idioten’*, *‘Poetin liegt en bedriegt’*, *‘Heel Rusland lijkt nu op de KGB’*, *‘Geloof me, er is hier geplunderd’*, *‘Vladimir Poetin is de nieuwe Hitler’* en zo kunnen we nog even doorgaan over *‘het zootje Hunnen en dronken tuig’*. Frans Timmermans die toen minister van Buitenlandse Zaken was, spreekt bij de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties over: *‘tuig dat trouwringen steelt van de slachtoffers’*. Goed, de toon was weer gezet.

Als de dag van gisteren herinner ik mij de Siberische kapitein die mij in het hoge Noorden (zonder internet) vertelde over ‘een vliegtuig dat uit Amsterdam was vertrokken en was neer gehaald in Oost-Oekraïne’. Ik huiverde bij de gedachte dat er veel Nederlanders zouden zijn omgekomen. Hoe hoopte ik toen nog, dat de meeste slachtoffers van andere nationaliteit waren, vergeef me beste lezer. Om het maar zonder poespas te zeggen, deze andere nationaliteiten zijn minder anti-Russisch dan Nederlanders. Noemde je voor de MH17 al de naam ‘Rusland’ of ‘Poetin’, dan kreeg je bij het grote publiek al met opgetrokken wenkbrauwen te maken. Nederlanders waren al jaren daarvoor getraakteerd op een gestaag anti-Rusland dieet via radio, kranten en talkshows. Alle deskundigen die toen al streefden naar balans en context werden niet gehoord. Was dit onwetendheid? Was dit vrijheidslievend, protesterend en democratisch Nederland tegenover traditioneel, patriottisch en autocratisch Rusland?

Neem alleen al het jaar voorafgaand aan de MH17. In 2013 werd het Nederland-Rusland Vriendschapsjaar georganiseerd. Vanaf het begin bij de opening in Amsterdam tot en met het biertje, dat Willem Alexander dronk met Poetin, was er een grimmige sfeer. Vaste thema’s passeerden iedere week de revue zoals: de antihomo wet, Poetin de KGB-er, Russische oppositie als Kasparov of Navalny, Greenpeace in Moermansk, Pussy Riots in de Christus de Verlosserkathedraal, de ambassade rellen in Den Haag en Moskou, de corruptie in Sotsji bij de Olympische winterspelen en nog vele andere voorbeelden. Voor het ‘Vriendschapsjaar’ was er een voedingsbodem gecreëerd met eenzijdige berichtgeving over Rusland.

Vanaf het jaar 2000 kennen velen nog wel de bordjes op hotels ‘verboden voor Russen’. Poetin werd vanaf het begin als ex-KGB’er neergezet of zou de moord op Alexander Litvinenko in Londen op zijn geweten hebben. In 2004 domineert het beeld van een Saakasjvili in Georgië en in 2005 het Joesjenko-Timosjenko duo in Oekraïne wat ‘opstaat’ tegen Rusland. Poetin die Shell op het matje roept of de moord op Anna Politkovskaja. Bill Browder die zijn kapitaal in Rusland moet achterlaten door Poetin’s lange arm en die vandaag de dag de in het Westen zichzelf als mensenrechten activist presenteert. De oligarch Chodorkovski wordt in een Siberische gevangenis gezet of de corrupte Poetin die zich al in de jaren ‘90 wanstaltig heeft verrijkt. In iedere boekenwinkel lag wel een boek over Poetin, met meestal een duister of kil gezicht op de voorzijde van het boek. En als deze thema’s dan even geen nieuwsitem waren, dan werd ons Westers brein wel telkens herinnert of ‘opgefrist’ aan Poetin’s Rusland met Siberische Goelagkampen of de vergelijkingen met het Stalin-regime. Bij televisieprogramma’s deden Sovjet clichés het ook altijd goed. Communistische oubollige flats, arme mensen met een hoofddoek om, of met één tand in de mond, Siberische kou of desolate modderwegen. Vandaag de dag hebben we (Westerse) computerspelletjes waarin kinderen al wordt ingepeperd om te schieten

op slechte Russen. Of neem de hedendaagse politici, die bij een willekeurig thema weer een Poetin-kreet erbij halen. En ik zal de geopolitieke of pro-NAVO berichtgeving hier maar niet meer opsommen.

Kritiek geven op een land mag, maar alleen maar kritiek zonder balans en context is respectloos en gevaarlijk. Er is geen land in de wereld (ook niet Iran of Noord-Korea) dat zo stelselmatig gedemoniseerd is als Rusland. De massapsychose deed helaas ook in het nuchtere Nederland, zoals we onszelf graag zien, zijn werk bij het grote Nederlandse publiek. Het anti-Rusland/Poetin narratief werd het narratief van de dag en blijft, tot op heden, dominant in het Nederlandse nieuws over Rusland.

Tot het drama met de MH17 merkte ik, wonderwel, weinig weerstand bij de Russen, omdat ze tot dan toe het Westen en Nederland als een soort God op aarde zagen ('dus ze zullen wel gelijk hebben'). Toen ik recent vroeg aan enkele Russische vrienden waarom er in Rusland geen aandacht is gegeven aan de MH17 kreeg ik met hun gefrustreerdheid en opgekropte woede te maken. *“Drie maanden voor het vliegtuigdrama in 2014 hebben jullie Westerlingen een prowesterse president Porosjenko in Oekraïne geïnstalleerd, die gelijk met clusterbommen de Oost-Oekraïners of etnische Russen vermoorden. Meer dan 14.000 doden en één van de hoofdredenen van de huidige oorlog! Hebben jullie daar in 2014 enige aandacht aan besteed hoe onze mensen werden vermoord? Hebben jullie daar vandaag dan misschien aandacht aan besteed?”* Deze reactie, van mijn Russische vrienden, aanhoren en in schaamte zwijgen is het enige hoe ik hierop kan reageren...